

Driemaandelijks - Trimestriel

2023/1 – januari - janvier

Revue nationale - Nationaal tijdschrift

Mars & Mercurius

Industriële en handelskring van (ex-)officieren en reserveofficieren

Cercle industriel et commercial des (ex-)officiers et officiers de réserve

Koninklijke Kring Mars & Mercurius vzw
Cercle Royal Mars & Mercure asbl

OPINIE :
 « HET TIJDENS DE EUROPESE RAAD BESPROKEN EUROPESE DEFENSIEPROJECT IS EEN
 DOODGEBOREN KIND »

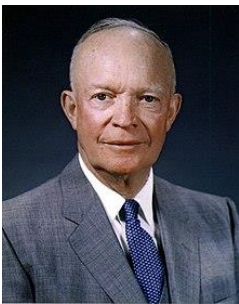
Door **Dr. Jean Marsia**, redacteur van Mars & Mercurius

Op 24 februari 2022 blies Poetin de in 1948 geboren, maar sinds 1989 vergeten angst nieuw leven in: die voor een Russische invasie in Europa, omdat Europa opnieuw militaire capaciteiten tekort komt.

In februari 1948 hadden de Praagse staatsgreep en vervolgens, in mei, de Berlijnse blokkade, de perceptie van de dreiging versterkt. De luchtbrug naar Berlijn was een tijdige en gepaste reactie. Het Westerse Unieverdrag tussen België, Nederland en Luxemburg, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, ondertekend in Brussel op 17 maart, deed dat structureel, maar onvolmaakt: de 10 Westerse divisies hadden de 150 tot 175 Sovjetdivisies niet kunnen tegenhouden zonder de atoombommen van de Verenigde Staten van Amerika. Op 28 september sprak Paul-Henri Spaak, eerste minister en minister van buitenlandse Zaken van België, de algemene vergadering van de VN toe om het sovjetbeleid aan de kaak te stellen en de angst van de Europeanen te verwoorden. Om deze vrees weg te nemen werd op 4 april 1949 met het Verdrag van Washington het **Atlantisch Bondgenootschap** opgericht, dat West-Europa beschermde, maar door zijn zwakte enigszins ondergeschikt maakte aan de Amerikanen.

Op 25 juni 1950 brak de Koreaanse oorlog uit en de Franse regering stelde op 24 oktober de oprichting voor van de **Europese Defensiegemeenschap (EDC)** om de Europese pijler van het bondgenootschap gestalte te geven. De EDC zou verantwoordelijk zijn geweest voor de verdediging van de Europese grondgebieden van haar lidstaten, voor hun deelname aan het bondgenootschap en voor de wapenproductie. De *Supreme Allied Commander Europe (SACEUR)*, per definitie een Amerikaanse generaal, zou de controle hebben gehad over de Europese legers.⁴

Slechte ideeën zijn soms duurzamer dan goede...

Op 3 juli 1951 pleitte generaal Dwight D. Eisenhower, die toen geen SACEUR meer was om zich kandidaat te kunnen stellen voor het presidentschap van de Verenigde Staten van Amerika, tevergeefs voor: "*De oprichting van een werkbare Europese federatie [om] de moeizame NAVO-machinerie van wederzijdse verdediging sterk te vereenvoudigen*".⁵ In plaats van de Europese staten te federeren, kozen hun leiders helaas voor hun integratie: met het Verdrag van Parijs van 18 april 1951 betreffende de **Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS)** werden technocratische, bureaucratische, ondoorzichtige en ondemocratische instellingen opgericht. Op 13 september 1952 richtte de Vergadering van de EGKS in Parijs de ad hoc Vergadering op om een Europese grondwet op te stellen. Haar

voorzitter, Spaak, Spinelli en de Studiecommissie voor de Europese Grondwet stelden geen ontwerpgrondwet op, geïnspireerd op de Amerikaanse, Zwitserse, Canadese en Australische federale grondwetten, maar een ontwerpverdrag tot oprichting van de Europese Politieke Gemeenschap (EPC). Dit eerste ontwerp van een Europees "grondwettelijk verdrag" is een oxymoron dat het EDC-project in diskrediet heeft gebracht, omdat een verdrag extern en multilateraal is, terwijl een grondwet een interne en unilaterale publiekrechtelijke handeling is.

Op 30 augustus 1954 weigerde de Franse Assemblée Nationale de ratificatie van het EDC-verdrag in overweging te nemen. Het absurde idee om een Europees leger op te richten alvorens een Europees veiligheidsbeleid vast te stellen, werd verlaten. Het EPC-project is gearchiveerd. Het Verdrag van Washington werd gewijzigd om de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) op te richten, en het Verdrag van Brussel werd aangepast om de West-

⁴ Zie *Traité instituant la Communauté européenne de défense (Paris, 27 mai 1952)*, https://www.cvce.eu/obj/traite_instituant_la_communaute_europeenne_de_defense_paris_27_mai_1952-fr-2af9ea94-7798-4434-867a-36c4a256d0af.html, consulté le 20/12/2021.

⁵ Dwight D. Eisenhower, *Address at The English-Speaking Union Dinner At Grosvenor House, Park Lane, London, 3/7/1951*.

Europese Unie (WEU) op te richten,⁶ om het publiek te doen geloven dat een Europese pijler binnen de NAVO een tegenwicht zou vormen voor de Noord-Amerikaanse pijler, hetgeen politiek wenselijk was in Europa, terwijl de NAVO de jure (nieuw artikel IV van het Verdrag) en de facto het monopolie van de militaire actiemiddelen kreeg.⁷

De WEU had slechts een vegetatief bestaan, totdat de Europese Akte in 1986 bepaalde dat de Europese Unie (EU) op het internationale toneel een rol moest spelen die in overeenstemming was met haar economisch belang. De Belgische diplomaat Alfred Cahen, secretaris-generaal van de WEU, wist dat de Europese diplomatie zonder militaire capaciteiten weinig geloofwaardig zou zijn. In het federalistische tijdschrift *L'Europe en formation*⁸ kende hij zijn organisatie een dubbele rol toe: die van militair element in de opbouw van Europa en die van Europese pijler van het Atlantisch Bondgenootschap. De verklaring van Rome van 27 oktober van de ministers van buitenlandse zaken en van defensie van de WEU gaf uitdrukking aan een Europese veiligheidsidentiteit.⁹ *Operatie Cleansweep*, het eerste voorbeeld van een gecoördineerde operatie binnen de WEU, maakte het mogelijk om in 1987 en 1988 de Arabische Golf vrij te maken van mijnen om de door de oorlog tussen Iran en Irak verstoorde vrijheid van scheepvaart te herstellen. Vanaf 25 juni 1991 bleken de WEU en de EU echter niet opgewassen tegen het uiteenvallen van Joegoslavië.

In 1992 werd de EU in het Verdrag van Maastricht gestructureerd in drie pijlers: communautaire zaken, gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) en justitie en binnenlandse zaken. Het GBVB moest leiden tot een gemeenschappelijke defensie, waarbij de WEU¹⁰ de EU-besluiten met gevolgen op defensiegebied zou moeten uitwerken en uitvoeren, hetgeen onmogelijk zou blijken als gevolg van de afwijzing door Mitterrand van een politieke unie. Kohl legde hem uit, maar tevergeefs, dat federalisme de enige relevante vorm van supranationale politieke integratie was. "Het zou onze interne kloven hebben gedicht, ons een gedeelde bestemming hebben gegeven, een bestemming die gemeenschappelijke verantwoordelijkheden voor defensie en veiligheid impliceert."¹¹

In 1999 heeft de EU de taken en middelen van de WEU overgenomen, maar zij heeft niet de nodige efficiëntie, transparantie en democratische legitimiteit kunnen verwerven, aangezien zij slechts een vereniging van staten is. De intergouvernementele *governance* is ontoereikend gebleken om crises aan te pakken - financiële in 2008, monetaire in 2010, migratie in 2015, gezondheid in 2020 en 2021, en de verscherping van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne in 2022. Deze crises hebben ruimschoots bevestigd dat ons economisch, fiscaal, werkgelegenheids-, milieu-, migratie-, gezondheids- en vooral veiligheids- (intern en extern) en defensiebeleid alleen doeltreffend kan zijn als het op Europees niveau wordt uitgevoerd en als Europa de enige bestuursvorm aanneemt die het past: het

⁶ Door aan het Verdrag van Brussel een artikel IV toe te voegen: "Bij de uitvoering van het Verdrag werken de Hoge Verdragsluitende Partijen en alle door hen in het kader van het Verdrag ingestelde organen nauw samen met de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie. Teneinde overlapping met het NAVO-hoofdkwartier te voorkomen, zullen de Raad en het agentschap zich voor informatie en advies over militaire aangelegenheden wenden tot de bevoegde militaire autoriteiten van de NAVO. Zie Alfred Cahen, «L'Union de l'Europe occidentale et la mise en œuvre de la future défense commune de l'Union européenne» in *Revue du Marché commun et de l'Union européenne*, januari 1996, p. 23-27, <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/34ed220e-bc07-49f9-89fd-a287269bd8e6/fr>, 1/9/2012. De WEU werd ondersteund door een Parlementaire Vergadering, een Instituut voor Veiligheidsstudies, een Militair Comité, dat verantwoordelijk is voor het opstellen van defensieplannen, het inventariseren van de middelen en het coördineren van de strijdkrachten, en een Militaire Staf, die slechts één Belgische, vier Britse en vier Franse divisies telt.

⁷ Alfred Cahen, "The Western European Union and NATO. Building a European Defence Identity within the Context of Atlantic Solidarity", Brasseys, *Atlantic Commentary* n° 2, London, 1989.

⁸ Alfred Cahen, « Un rôle nouveau pour l'UEO ? » in *L'Europe en formation*, 1986, p. 53-66, <http://www.ena.lu/> 13/02/2011.

⁹ Alfred Cahen, « L'Union de l'Europe occidentale fait partie de la construction européenne » in *La Libre Belgique*, 2/2/1993.

¹⁰ Zie artikel J.4, lid 2, van het Verdrag van Maastricht van 7 februari 1992 : "De EU verzoekt de WEU, die een integrerend deel uitmaakt van de ontwikkeling van de EU, de besluiten en acties van de EU die gevolgen hebben op defensiegebied uit te werken en uit te voeren. De Europese Raad neemt in overleg met de instellingen van de WEU de nodige praktische regelingen aan. Artikel J.4, lid 4, bepaalt dat het beleid van de EU "de verplichtingen van bepaalde lidstaten krachtens het Noord-Atlantisch Verdrag eerbiedigt en strookt met het in dat kader vastgestelde gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid".

¹¹ « Celle-ci aurait refermé nos déchirures internes, nous aurait apporté le partage d'un destin commun, destin qui implique des responsabilités communes de défense et de sécurité ». Zie : Henri Bentégeat, « Quelles aspirations pour la défense européenne ? » in Álvaro de Vasconcelos (dir.), *Quelle défense européenne en 2020 ?*, Paris, IESUE, 3e éd., mars 2010, p. 105.

federalisme. Helaas heeft het Europees Parlement, opgericht in 1952 en sinds 1979 eindelijk rechtstreeks verkozen, altijd zijn eerste taak verwaarloosd: Europa een **grondwet** geven. Daarin moeten de grondrechten van de burgers, de grondbeginselen waarop de legitimiteit van de politieke macht berust en de algemene architectuur van de instellingen worden vastgelegd.

In de toekomst ...

In Europese federalistische kringen worden verschillende initiatieven genomen om het in 2024 gekozen Europees Parlement een grondwet te laten opstellen en aannemen. Aangezien het onwaarschijnlijk lijkt dat alle Europese staten hiermee zullen instemmen, is een alternatieve methode ontwikkeld en met succes toegepast. Het bestaat uit een kleine kern van staten die gemotiveerder of realistischer zijn dan andere. De BENELUX maakte de weg vrij voor de Zes, die nu 27 leden tellen. De BENELUX was een pionier bij de afschaffing van de binnengrenzen in 1975. Tien jaar later sloten Frankrijk en Duitsland zich aan bij het Schengengebied, dat 23 EU-lidstaten, vier geassocieerde staten en Gibraltar omvat. De eurozone bestaat sinds 1999 uit negen landen en zal in januari 2023 uit 20 landen bestaan.

Europa zou er via de methode van de uitbreidbare kern in kunnen slagen zijn soevereiniteit te versterken door zijn militaire vermogens te ontwikkelen in het kader van het Atlantisch Bondgenootschap, in een Europese pijler van de NAVO. De laatste, met een sterke Europese pijler die zijn deel van de lasten en risico's op zich neemt, zou geopolitiek gezien beter in evenwicht zijn. Op 11 september 2018 hebben de Amerikaanse¹² en de Russische¹³ presidenten daar publiekelijk mee ingestemd, maar de Europese leiders willen dat niet. Ze zijn te gebrand op hun illusoire soevereiniteit. Zij geloven dat Rusland op dit moment niet de middelen heeft om ons binnen te vallen. Zij hopen dat de hevige oorlog van Poetin met Oekraïne snel zal eindigen, waarbij zij voorbijgaan aan het overduidelijke feit dat hun ambtstermijn eerder afloopt, dat Europa na deze crisis met andere zal worden geconfronteerd en dat de uitkomst van een oorlog tot het einde toe onzeker blijft.

Met uitzondering van de felle strijd om Bakhmut zijn de grondoperaties in Oekraïne tot stilstand gekomen omdat de herfstregen de grond onbegaanbaar heeft gemaakt. Maar zodra de grond bevroren is, zal Rusland zijn in Wit-Rusland getrainde pantsersleger kunnen inzetten. Anderzijds zal Oekraïne zijn offensieven richting Luhansk en het zuiden kunnen intensiveren.

In september schatte ik dat de Russen die zich op de rechteroever van de Dnjepr bevonden, zich zouden moeten terugtrekken wegens gebrek aan voorraden, vooral munitie. Dit was het geval. Hetzelfde scenario zal zich waarschijnlijk herhalen in het bezette zuiden van Oekraïne, met inbegrip van de Krim, aangezien de Oekraïners de kwetsbaarheid hebben aangetoond van de bruggen die hun bevoorrading mogelijk maken, met name de brug van Kerch. Onlangs hebben de Oekraïners Russische luchtmachtbases op honderden kilometers afstand aangevallen.

We zullen meer weten in 2023. Intussen heeft de S€D, om het proces uit te leggen dat sommige Europese landen zouden kunnen volgen om zich te federeren, een video-animatie van drie minuten laten maken, die te vinden is op https://www.seurod.eu/videos_audios.html. Ik meen dat deze fictie goed past bij de feestdagen en een uitstekend moment biedt om goede wensen te doen bij de aanvang van het Nieuwe Jaar.

Dr. Marsia est président de la Société européenne de défense AISBL (S€D) et membre du Club M & M Brabant. Cet article est paru dans l'AGEFI-Luxembourg de décembre 2022, sous le titre "Le projet de défense européenne dont on parle au Conseil européen est mort-né". Voir: https://www.seurod.eu/files/186_agefi_2022_12_00.pdf

Dr. Marsia is voorzitter van de Europese vereniging voor Defensie IVZW (S€D) en lid M&M Brabant. Dit artikel verscheen in AGEFI-Luxemburg van december 2022, onder de titel "Het Europese defensieproject besproken op de Europese Raad, is doodgeboren".

¹² Fareed Zakaria for CNN on 11/11/2018, *Interview of President Emmanuel Macron*, <https://edition.cnn.com/videos/world/2018/11/10/emmanuel-macron-fareed-zakaria-trump-tweet-sot-gps-vpx.cnn>

en (id.) *Interview of President Donald Trump*, <https://edition.cnn.com/videos/world/2018/11/10/trump-macron-bilateral-meeting-bts-vpx.cnn/video/playlists/intl-latest-world-videos/>

¹³ sn, « Vladimir Poutine répond en exclusivité aux questions de RT France », 11/11/2018, <https://francais.rt.com/international/55305-vladimir-poutine-repond-exclusivite-questions-rt-france-video>.